

भाग -३

सहकारी संस्थाका लागि एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या

यसलाई अझ मूल शिर्षक, आधार शिर्षक, खर्च शिर्षक, खर्च उपशिर्षक गरी बर्गिकरण गर्दा:-

Can also take reference from नेपाल सरकारको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या

लेखा संकेत नम्बर	शीर्षक	विवरण	लेखा विधि	डेबिट/ क्रेडिट
१०	शेयर	सहकारी संस्थाले सदस्यहरुबाट शेयर वापत सङ्कलन गरेको रकमलाई शेयर पूँजी भनिन्छ । शेयरले संस्थाको पूँजीको स- सानो हिस्सा वा अंशलाई बुझाउँछ । यसले संस्थाको सदस्यता प्रमाणित गर्दछ । शेयर पूँजी सहकारी संस्थाका लागि दायित्व हो किनभने सदस्यले सदस्यता त्यागेको बखत शेयर पूँजीको रकम फिर्ता दिनुपर्दछ ।	संस्थाले शेयर विक्री गर्दा नगद प्राप्त भए संकेत नं ८० मा (नगद हिसाब)लाई डेबिट गरी संकेत नं १० (शेयर पूँजी) लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ । शेयर विक्री गर्दा रकम बैंकमा आउदाँ ९० (बैंक खाता) लाई डेबिट गरिन्छ । त्यस्तै कुनै सम्पत्ति सामान प्राप्त भएमा संकेत नं. १३० लाई डेबिट गरिन्छ । फिर्ताको हकमा संकेत नं. १० लाई डेबिट गरिन्छ र संकेत नं. ८० (नगद हिसाब) वा ९० (बैंक खाता) वा संकेत नं. १३० (सम्पत्ति) लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
२०	कोष	सहकारी संस्थाले आर्जन गरेको मुनाफा र अन्य बचतबाट छुट्याएर राखेको रकमलाई कोष भनिन्छ । सहकारी संस्थाले सहकारी ऐन, नियमावली, तथा संस्थाको विनियममा उल्लेख	संस्थाले कोष सम्बन्धी हिसाब यस शिर्षकको सम्बन्धित लेखा शिर्षकमा राख्नुपर्दछ । यस	क्रेडिट

		गरेअनुसारका कोषहरु खडा गर्न सक्नेछन् ।	अन्तर्गत मुख्यतः तिन प्रकारका कोषहरुको लेखा राखिन्छ ।	
२०.१	जगेडा कोष	संस्थाको आर्थिक स्थिति सुदृढ गर्न खडा गरिएको कोषलाई जगेडा कोष भनिन्छ । यो कोषको रकम मुख्यतः संस्थाको सम्पत्ति वृद्धि गर्ने, चालु पूँजीको रुपमा प्रयोग गर्ने आदि कार्यमा उपयोग गर्न सकिन्छ । जगेडा कोषमा प्रायः निम्न रकमहरु पर्दछन् । क) कुनै वर्षको खुद बचत (नाफा) को घटिमा एक चौथाई रकम, ख) सम्पत्ति सामानको लिलामी वा बिक्री गर्दा मूल्यभन्दा बढि रकम प्राप्त भै आएको मुनाफा, ग) कुनै संस्था, संघ वा निकायबाट प्राप्त भएको पूँजिगत अनुदान । घ) अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकम ।	(क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेखित रकम प्राप्त भएमा संकेत नं. (२०.१) जगेडा कोषलाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
२०.२	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष	खुद मुनाफाको कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम जगेडा कोषमा छुट्याएर बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषमा छुट्याइन्छ ।	त्यस्तो रकम संकेत नं. २०.२ (संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष) मा क्रेडिट गर्नुपर्दछ । यस कोषमा बाँकी रहेको रकम जगेडा कोषमा फिर्ता गर्दा संकेत नं. २०.२ लाई डेविट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
२०.३	सहकारी प्रवर्धन कोष	खुद मुनाफाको कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम जगेडा कोषमा छुट्याएर बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ०.५ प्रतिशत रकम सहकारी प्रवर्धन कोषमा छुट्याइन्छ ।	त्यस्तो रकम संकेत नं. २०.३ (सहकारी विकास कोष) मा क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
२०.४	अन्य कोष	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले २०.१, २०.२ तथा २०.३ बाहेक सहकारी ऐन,	त्यस्तो रकम संकेत नं. २०.४ मा क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

		नियमावली, तथा संस्थाको विनियममा उल्लेख गरे अनुसारका अन्य कोषहरु खडा गर्न सक्नेछ ।		
३०	बचत/ निक्षेप	सहकारी संस्थाका सदस्यहरुले नियमित वा ऐच्छिक रुपमा संस्थामा जम्मा गरेको रकमलाई बचत वा निक्षेप भनिन्छ ।	सहकारी संस्थाको लागि सदस्यले गरेको बचत रकम दायित्व भएकाले निक्षेप/बचतमा बृद्धि हुँदा यस शिर्षकको सम्बन्धित संकेत नं. लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र बचत फिर्ता गर्दा सोही संकेत नं लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
३०.१	नियमित बचत वा निक्षेप	नियमित बचत वा निक्षेप भन्नाले सदस्यहरुले नियमितरुपमा (रकम वा समयका हिसाबले अनिवार्य रुपमा) बचत गर्ने रकमलाई बुझाउँछ ।	नियमित निक्षेप/बचतमा बृद्धि हुँदा संकेत नं. ३०.१ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र बचत फिर्ता गर्दा सोही संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
३०.२	ऐच्छिक बचत	नियमित बचत बाहेकका अन्य सबै बचत ऐच्छिक बचत हुन् । यस अन्तर्गत निम्न साहायक खाता राख्न सकिन्छः ३०.२.१ समय नतोकिएको बचत ३०.२.२ समय तोकिएको बचत	ऐच्छिक निक्षेप/बचतमा बृद्धि हुँदा संकेत नं. ३०.२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र बचत फिर्ता गर्दा सोही संकेत नं लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
४०	तिर्नुपर्ने ऋण	सहकारी संस्थाले कुनै बैंक, वित्तीय संस्था, संगठन वा अन्य निकायबाट प्राप्त गरेको रकमलाई ऋण भनिन्छ। संस्थाले हिसाब नं. ४० अन्तर्गत ऋण प्राप्त गरेको व्यक्ति वा संस्थाहरुको देहाय अनुसार छुट्टाछुट्टै खाता राख्नुपर्दछ । ४०.१ सहकारी क्षेत्रबाट प्राप्त ऋण ४०.२ अन्य क्षेत्रबाट प्राप्त ऋण	ऋण प्राप्त गर्दा दायित्व सिर्जना हुने भएकाले ऋण प्राप्त गरेको सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायलाई लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र ऋण चुक्ता गर्दा पहिले क्रेडिट गरेको शिर्षकलाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

५०	पूँजीगत अनुदान	संस्थाले पूँजीगत सम्पत्ति खरिदका लागि कुनै दाताबाट प्राप्त गरेको अनुदान रकम वा अनुदानको रुपमा प्राप्त गरेको सम्पत्तिहरुको लेखा यस शिर्षक अन्तर्गत राखिन्छ ।	पूँजीगत अनुदान प्राप्त गर्दा दायित्व सिर्जना हुने भएकाले त्यस्ता अनुदान प्राप्त गर्दा संकेत नं. ५० लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	
६०	चालु दायित्व	सामान्य संचालन चक्र (normal operating cycle) भित्र फर्छ्यौट हुने दायित्व चालु दायित्व हो, जुन (क) वासलात मितिबाट १२ महिनाको अवधिमा भुक्तानी गर्न (due) योग्य हुन्छ । (ख) मुख्यत व्यापारीक प्रयोजनका लागि राखिन्छ । (ग) दायित्व फर्छ्यौट गर्न वासलात मितिबाट १२ महिनाभन्दा बढी बिलम्ब गर्न मिल्दैन ।	सहकारी संस्थाको चालु दायित्व बृद्धि हुँदा यस शिर्षकको सम्बन्धित संकेत नं. लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१	चालु व्यवसायिक दायित्व	सहकारी संस्थाको विभिन्न पक्षप्रतिको दायित्वलाई व्यापारिक दायित्व भनिन्छ ।	सहकारी संस्थाको लागि यो शिर्षक दायित्व भएकाले, यस्तो रकममा बृद्धि हुँदा संकेत नं ६०.१ लाई क्रेडिट गरिन्छ र सोको भुक्तानी गर्दा उक्त संकेत नं लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.१	व्यवसायिक दायित्व	उधारोमा व्यवसायिक प्रयोजनका वस्तु तथा सेवाको उपभोग गरे बापतको तिर्नुपर्ने दायित्व वा ऋणलाई व्यवसायिक दायित्व भनिन्छ ।	सहकारी संस्थाले उधारोमा त्यस्ता वस्तु वा सेवा खरिद गर्दा संकेत नं ६०.१.१ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा उक्त संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

६०.१.२	गैरव्यवसायिक दायित्व	उधारोमा व्यवसायिक प्रयोजन बाहेकका सामान वा सेवाको उपभोग गरे बापत तिर्नुपर्ने दायित्व वा ऋणलाई गैह व्यवसायीक दायित्व भनिन्छ ।	सहकारी संस्थाले उधारोमा त्यस्ता वस्तु वा सेवा खरिद गर्दा संकेत नं ६०.१.२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं ६०.१.२ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.३	अल्पकालीन ऋण	एक आर्थिक वर्षभित्र तिर्नुपर्ने गरी सहकारी संस्थाले कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्था, संगठन वा व्यक्तिबाट प्राप्त गरेको ऋणलाई वा दीर्घकालीन ऋणको अंशलाई अल्पकालीन ऋण भनिन्छ ।	चालु ऋणको बृद्धि हुँदा संकेत नं ६०.१.३ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र उक्त ऋण चुक्ता गर्दा सोही संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.४	तिर्नुपर्ने वित्तीय पट्टा-चालु	वित्तीय पट्टा अन्तर्गत प्राप्त सम्पत्तिको चालु अंशलाई वित्तीय पट्टा-चालु भनिन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं ६०.१.४ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा उक्त संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.५	तिर्नुपर्ने तलब तथा ज्याला	तिर्नुपर्ने तलब तथा ज्याला भन्नाले सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई तलब/ज्यालाको रूपमा तिर्नुपर्ने रकम बुझिन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं ६०.१.५ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं ६०.१.५ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.६	तिर्नुपर्ने कर्मचारी सुविधा	तिर्नुपर्ने कर्मचारी सुबिधा भन्नाले कर्मचारीलाई कुनै सुबिधा बापत तिर्नुपर्ने रकम बुझिन्छ । जस्तै: (क) संचय कोष (ख) उपचार खर्च (ग) उपदान (घ) अन्य कर्मचारी सुबिधा	त्यस्तो दायित्वमा बृद्धि हुँदा संकेत नं ६०.१.६ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं ६०.१.६ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

६०.१.७	नियमनकारी निकायलाई तिर्नुपर्ने	नियमनकारी निकायलाई तिर्नुपर्ने रकम भन्नाले विभिन्न नियमनकारी निकाय, प्राधिकरण एजेन्सीलाई दर्ता, अनुमति सुपरीवेक्षण आदि बापत तिर्नुपर्ने रकम बुझिन्छ ।	त्यस्तो दायित्वमा बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.१.७ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ६०.१.७ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.८	श्रोतमा कर कट्टी (TDS)	तिर्नुपर्ने श्रोतमा कर कट्टी (TDS) भन्नाले सहकारी संस्थाले विभिन्न निकायलाई भुक्तानी दिँदा काटेको अग्रिम कर बुझिन्छ । यस अन्तर्गत आय कर ऐन, २०५८ मा उल्लेख गरिए अनुसारका साहायक खाता राख्न सकिन्छ ।	त्यस्तो कर कट्टी गर्दा संकेत नं. ६०.१.८ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सो रकम सम्बन्धित निकायमा जम्मा गर्दा संकेत नं. ६०.१.८ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.९	तिर्नुपर्ने आय कर	सहकारी संस्थाको कर योग्य आयमा तिर्नुपर्ने करलाई तिर्नुपर्ने आय कर भनिन्छ ।	त्यस्तो दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नम्बर ६०.१.९ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सो रकम सम्बन्धित निकायमा जम्मा गर्दा संकेत नं. ६०.१.९ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ।	क्रेडिट
६०.१.१०	मूल्य अभिवृद्धि कर	मूल्य अभिवृद्धि कर भन्नाले संस्थाले सामान बिक्री गर्दा वा सेवा प्रदान गर्दा मूल्य अभिवृद्धि करका रूपमा उठाएको रकम बुझिन्छ ।	त्यस्तो दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नम्बर ६०.१.१० लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सो रकम सम्बन्धित निकायमा जम्मा गर्दा संकेत नं. ६०.१.१० लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

६०.१.११	स्थगन कर दायित्व/ सम्पत्ति	स्थगन कर दायित्व भन्नाले अस्थायी करयोग्य भिन्नता रकमलाई करको दरले गुणन गरी आउने रकमलाई जनाउँछ । स्थगन कर सम्पत्ति भन्नाले अस्थायी कट्टीयोग्य रकमलाई करको दरले गुणन गरी आउने रकमलाई जनाउँछ ।	स्थगन कर दायित्व सिर्जना हुने अवस्थामा संकेत नं ६०.१.११ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ भने १५०.३.४ (स्थगन कर खर्च) लाई डेबिट गर्नुपर्दछ । स्थगन कर सम्पत्ति सिर्जना हुने अवस्थामा संकेत नं ६०.१.११ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ भने १५०.३.४ (स्थगन कर आय) लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.१२	व्यवस्थाहरु	संस्थाले सहकारी ऐन वा नियमावली उल्लेख गरेअनुसार अथवा आफ्नो आवश्यकता अनुसार निम्न व्यवस्थाहरु गर्न सक्दछन । ६०.१.१२.१ ऋण जोखिम व्यवस्था ६०.१.१२.२ लगानी नेक्सानी व्यवस्था ६०.१.१२.३ समस्या ग्रस्त सम्पत्तिको लागि व्यवस्था ६०.१.१२.४ सञ्चित ह्यासकट्टी ६०.१.१२.५ अन्य व्यवस्थाहरु	त्यस्ता व्यवस्थाहरुको लेखा राख्दा सम्बन्धित व्यवस्था खर्चलाई डेबिट गरी संकेत ६०.१.१२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.१३	तिर्नुपर्ने लेखा परीक्षण शुल्क	संस्थाले वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गराए वापत तिर्नुपर्ने शुल्कलाई लेखापरीक्षण शुल्क भनिन्छ ।	त्यस्तो दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.१.१३ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र १५०.३.१.७ (लेखापरीक्षण शुल्क) लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.१.१४	अन्य तिर्नुपर्ने	हिसाब नम्बर ६०.१.१ देखि ६०.१.१३ सम्म नपरेका कुनै आर्थिक वर्षमा तिर्नुपर्ने/ बुझाउनुपर्ने खर्चलाई यस शिर्षक अन्तर्गत लेखा राख्नुपर्दछ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.१.१४ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी	क्रेडिट

			गर्दा संकेत नं. ६०.१.१४ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	
६०.२	अन्य चालु दायित्व	यस अन्तर्गत निम्न प्रकारका दायित्व पर्दछन् ।	त्यस्ता दायित्वको बृद्धि हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.२.१	क्रेताबाट पेशकी	क्रेताबाट पेशकी भन्नाले वस्तु तथा सेवा बापत क्रेतालाई दिएको अग्रिम भुक्तानी बुझिन्छ ।	क्रेताबाट पेशकी पाउँदा संकेत नं. ६०.२.१ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको फर्छ्यौट गर्दा संकेत नं. ६०.२.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.२.२	तिर्न बाँकी ब्याज	संस्थाले बचतमा वा ऋणमा तिर्नुपर्ने ब्याजलाई यस अन्तर्गत लेखा राखिन्छ । ६०.२.२.१ बचतमा तिर्न बाँकी ब्याज ६०.२.२.२ ऋणमा तिर्न बाँकी ब्याज	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.२.२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ६०.२.२ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.२.३	ब्याज मुलतवी	यस अन्तर्गत पाकेको तर प्राप्त नभएको ब्याज आम्दानीको लेखा राखिन्छ ।	त्यस्तो ब्याज आम्दानीको लेखा राख्दा संकेत नं. १२०.४.४ लाई डेबिट गरी संकेत नं ६०.२.३ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.२.४	अग्रिम आय	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले प्राप्त गरेको अग्रिम आयलाई लेखा राखिन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.२.४ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ६०.२.४ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
६०.२.५	अन्य चालु दायित्व	माथि उल्लेखित शिर्षकमा नपरेका अन्य दायित्वलाई यस शिर्षकमा देखाईन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ६०.२.५ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ६०.२.५ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट

७०	दीर्घकालीन दायित्व	दीर्घकालीन दायित्व भन्नाले एक आर्थिक वर्षभित्रै भुक्तानी गर्नु नपर्ने दायित्व बुझिन्छ ।	त्यस्ता दायित्वको बृद्धि हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
७०.१	तिर्नुपर्ने वित्तीय पट्टा दीर्घकालीन	वित्तीय पट्टा अन्तर्गत प्राप्त सम्पत्तिमा चालु आ. व. को रकम घटाई बाँकी भविष्यमा तिर्नुपर्ने पट्टा रकमलाई तिर्नुपर्ने दीर्घकालीन वित्तीय पट्टा बुझिन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ७०.१ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ७०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
७०.२	अन्य दीर्घकालीन दायित्व	संकेत नं. ७०.२ मा नपरेका अन्य दायित्वलाई यस शिर्षकमा देखाइन्छ ।	त्यस्ता दायित्व बृद्धि हुँदा संकेत नं. ७०.२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ७०.२ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	क्रेडिट
८०	नगद वा नगद सरह	नगद वा नगद सरह भन्नाले लगानि वा अन्य प्रयोजन बाहेक अल्पकालीन नगद प्रतिबद्धता पूरा गर्न राखिएको नगद वा अल्पकालीन अत्याधिक तरल लगानी बुझिन्छ ।	नगद वा नगद सरह प्राप्त हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ भने सोको भुक्तानी हुँदा उक्त संकेत नं. लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
८०.१	सेफमा रहेको नगद	सहकारी संस्थाको स्वामित्वमा रहेको नगदलाई नगद मौज्जात भनिन्छ ।	नगद प्राप्त हुँदा संकेत नं. ८०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र नगद भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ८०.१ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
८०.२	सानो नगदी कोष	सानो नगदी कोष भन्नाले सहकारी संस्थाले दैनिक कारोबारमा हुने समान्य खर्चका लागि छुट्याइएको निश्चित रकम बुझिन्छ ।	त्यस्तो कोषमा रकम जम्मा गर्दा संकेत नं. ८०.२ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र नगद भुक्तानी गर्दा संकेत नं. ८०.२ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट

८०.३	चेक वा अन्य नगद	चेक र अन्य नगद भन्नाले दिनांकित चेक (dated cheque), हुलाकी मुद्रा आदेश (postal money order) र डिमान्ड ड्राफ्ट बुझिन्छ ।	त्यस्तो सम्पत्तिमा बृद्धि हुँदा संकेत नं. ८०.३ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र सम्पत्ति घट्दा संकेत नं. ८०.३ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
९०	बैंक	सहकारी संस्थाको नाममा बैंक खातामा (चालु बचत वा मुद्दती खाता) जम्मा गरेको रकमलाई बैंक नगद भनिन्छ । यस अन्तर्गत निम्नअनुसारका साहायक खाता खोल्नुपर्दछ । ९०.१ चालु खाता ९०.२ बचत खाता ९०.३ सहकारी संघमा रहेको खाता ९०.४ अल्पकालीन मुद्धति खाता	बैंक मौज्जात बृद्धि हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१००	लगानी	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले वित्तीय तथा गैरवित्तीय क्षेत्रमा गरेको लगानीहरु पर्दछन् ।	लगानी बृद्धि हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं. लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१००.१	वित्तीय लगानी	वित्तीय लगानी भन्नाले सहकारी संस्थाले वित्तीय क्षेत्रमा गरेको लगानी भन्ने बुझिन्छ । यस अन्तर्गत निम्न अनुसारका लगानी पर्दछन्: १००.१.१ शेयर लगानी १००.१.२ बचतमा लगानी १००.१.३ मुद्दती निक्षेप १००.१.४ सेक्युरिटीमा लगानी १००.१.५ अन्य क्षेत्रमा लगानी	वित्तीय लगानी बृद्धि हुँदा संकेत नं. १००.१ डेबिट गर्नुपर्दछ र उक्त लगानी हटाउँदा (Derecognized) संकेत नं. १००.१ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट

१००.२	गैरवित्तीय लगानी	गैरवित्तीय लगानी भन्नाले सहकारी संस्थाले वित्तीय क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्रमा गरेको लगानी भन्ने बुझिन्छ । यस अन्तर्गत निम्न अनुसारका लगानी पर्दछन्: १००.२.१ घर/जग्गामा लगानी १००.२.२ हायरपर्चेज लगानी १	गैरवित्तीय लगानी बृद्धि हुँदा संकेत नं. १००.२ डेबिट गर्नुपर्दछ र सो लगानी हटाउँदा (Derecognized) संकेत नं. १००.२ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
११०	ऋण लगानी	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले निम्न क्षेत्रमा गरेको ऋण लगानीहरु पर्दछन्: ११०.१ कृषि क्षेत्रमा लगानी ११०.२ उद्योगमा लगानी ११०.३ अन्य क्षेत्रमा लगानी	ऋण लगानी गर्दा यस शिर्षक अन्तर्गत सम्बन्धित शिर्षकलाई डेबिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी पाउँदा उक्त शिर्षकलाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०	अन्य चालु सम्पति	यस अन्तर्गत निम्नानुसार खाताहरुको लेखा राखिन्छ ।		डेबिट
१२०.१	भुक्तानी पाउँनुपर्ने	भुक्तानी पाउनुपर्ने भन्नाले सक्रिय बजरमा नतोकिएको निश्चित वा निर्धारित मूल्य भएको वित्तीय सम्पति भन्ने बुझिन्छ ।	यो संस्थाका लागि सम्पति भएकाले यसको बृद्धि हुँदा यस अन्तर्गतको सम्बन्धित संकेत नं.लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र यो घट्दा सोही संकेत नम्बरलाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.१.१	प्राप्य खाता-व्यापार	सदस्य तथा गैर-सदस्यलाई सेवा प्रधान र सामान बिक्रीबाट हुन आएको पाउनुपर्ने रकम भन्ने बुझिन्छ ।	रकम प्राप्य हुँदा संकेत नं. १२०.१.१ डेबिट गर्नुपर्दछ र उक्त रकम प्राप्त हुँदा संकेत नं. १२०.१.१ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.१.२	प्राप्य खाता-गैरव्यापारिक	प्राप्य खाता-गैरव्यापारिक भन्नाले व्यापारिक प्राप्य बाहेका अन्य प्राप्य रकम भन्ने बुझिन्छ ।	रकम प्राप्य हुँदा संकेत नं. १२०.१.२ डेबिट गर्नुपर्दछ र	डेबिट

			उक्त रकम प्राप्त हुँदा संकेत नं. १२०.१.२ क्रेडिट गर्नुपर्दछ।	
१२०.१.३	पेशकी	पेशकी भन्नाले कार्यालय प्रयोजन तथा अन्य कुनै प्रयोजनका लागि दिएको नगद पेशकी भन्ने बुझिन्छ । १२०.१.३.१ कर्मचारीलाई पेशकी १२०.१.३.२ सदस्यलाई पेशकी १२०.१.३.३ अन्य पेशकी	पेशकी निकासो हुँदा संकेत नं. १२०.१.३ डेबिट गर्नुपर्दछ र उक्त पेशकी फर्छ्यौट हुँदा संकेत नं. १२०.१.३ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.१.४	प्राप्य वित्तीय पट्टा	प्राप्य वित्तीय पट्टा भन्नाले वित्तीय पट्टा सम्झौता अन्तर्गत सामान तथा सम्पत्ति बिक्रीबाट पाउनुपर्ने रकम भन्ने बुझिन्छ ।	पाउनुपर्ने अधिकार स्थापना हुँदा संकेत नं. १२०.१.४ डेबिट गर्नुपर्दछ र फर्छ्यौट हुँदा उक्त संकेत नं. क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.१.५	अन्य चालु प्राप्य	यस अन्तर्गत माथिको सूचीमा पर्ने बाहेकका अन्य सबै प्राप्य पर्दछन् ।	त्यस्ता सम्पत्ति बृद्धि हुँदा संकेत नं. १२०.१.५ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र सोको भुक्तानी पाउँदा संकेत नं. १२०.१.५ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.२	मालशेष (Inventory)	मालशेष भनेको त्यस्तो सम्पत्ति हो जुनः क) साधारण व्यवसाय कारोवारको क्रममा बिक्रीको लागि राखिएको हुन्छ । ख) उक्त बिक्रीको लागि उत्पादन प्रकृत्यामा रहेको हुन्छ । ग) सामग्रीको रूपमा राखिएको अथवा उत्पादन प्रकृत्या वा सेवा प्रदान गर्न उपयोगका लागि आपूर्ति गरिएको हुन्छ ।	मालशेष खरिद हुँदा संकेत नं. १५०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र बिक्री हुँदा संकेत नं. १६०.५ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.२.१	व्यापारिक मालशेष	व्यापारिक मालशेष भन्नाले लेखा वा रिपोर्ट अवधीको अन्त्यमा बिक्रीका लागि कन्साइनमेन्ट(consignment) र		डेबिट

		ट्रान्जिटमा रहेको मौज्दात रहेको वस्तुको लागत भन्ने बुझिन्छ ।		
१२०.२.२	पाटपुर्जा/ सामग्री तथा अन्य मालशेष	पाटपुर्जा/सामग्री तथा अन्य मालशेष भन्नाले पाटपुर्जा/सामग्री तथा अन्य हातमा र ट्रान्जिटमा रहेको वस्तु भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.२.३	कच्चा पदार्थ मालशेष	कच्चा पदार्थ मालशेष भन्नाले लेखा वा रिपोर्ट अवधिको अन्त्यमा मौज्दात तथा ट्रान्जिटमा रहेको कच्चा पदार्थको लागत भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.२.४	प्रगतिमा रहेको मालशेष (WIP)	प्रगतिमा रहेको मालशेष भन्नाले लेखा वा रिपोर्ट अवधिको अन्त्यमा रहेको प्रगतिमा रहेको मालशेष वा कार्यको लागत भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.२.५	अन्तिम वस्तु मालशेष	अन्तिम वस्तु मालशेष भन्नाले लेखा वा रिपोर्ट अवधिको अन्त्यमा मौज्दात तथा बिक्रीका लागि तयार रहेको उत्पादित तथा प्रशोधित वस्तु र पुर्ण कार्यको लागत भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.२.६	मालशेष-कृषि उत्पादन	मालशेष-कृषि उत्पादन भन्नाले लागतमा मापन गरिएको उत्पादित फसल, जैविक सम्पत्ति भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.२.७	मालशेष- पट्टाका लागि उपकरण	मालशेष-पट्टाका लागि उपकरण भन्नाले पट्टा खरिद सम्झौताका लागि मौज्दातमा रहेको उपकरण भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१२०.३	जैविक सम्पत्ति	जैविक सम्पत्ति भन्नाले बिक्रीका लागि राखिएको जीवित पशु तथा वनस्पति भन्ने बुझिन्छ ।	जैविक सम्पत्ति खरिद हुँदा संकेत नं.१५०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र बिक्री हुँदा संकेत नं. १६०.५ क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट

१२०.४	अन्य चालु सम्पत्ति	अन्य चालु सम्पत्ति भन्नाले माथि उल्लेखित शिर्षकमा नपरेका चालु सम्पत्ति बुझिन्छ ।	अन्य चालु सम्पत्ति बृद्धि हुँदा यस शिर्षक अन्तर्गत सम्बन्धित शिर्षकलाई डेबिट गर्नुपर्दछ र सो सम्पत्ति घट्टा उक्त शिर्षकलाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.४.१	वितरक लाई धरौटी	वितरकलाई धरौटी भन्नाले वितरकलाई दिइएको पेशकी भन्ने बुझिन्छ ।	वितरकलाई पेशकी भुक्तानी हुँदा संकेत नं. १२०.४.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ र फर्छ्यौट हुँदा उक्त संकेत नं. क्रेडिट गर्नुपर्दछ।	डेबिट
१२०.४.२	अग्रिम भुक्तानी गरिएको खर्च	अग्रिम भुक्तानी गरिएको खर्च भन्नाले एक वर्ष भित्रमा अपलेखन (Amortised) हुनेगरी भुक्तानी दिइएको पेशकी भन्ने बुझिन्छ ।	पेशकी भुक्तानी हुँदा संकेत नं. १२०.४.२ डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.४.३	अग्रिम कर भुक्तानी	अग्रिम कर भुक्तानी भन्नाले क्रेता वा अन्य कुनै व्यक्तिले श्रोतमा कट्टी गरेको कर (TDS) वा संस्थाले बुझाएको अग्रिम आयकर भन्ने बुझिन्छ । १२०.४.३.१ श्रोतमा कर कट्टी १२०.४.३.२ अग्रिम आयकर	रकम कट्टी हुदाँ संकेत नं. १२०.४.३ डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.४.४	पाउनुपर्ने ब्याज	संस्थाले ऋण लगानी, बचत तथा अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त गर्नुपर्ने ब्याजलाई पाउनुपर्ने व्याज भनिन्छ ।	पाउनुपर्ने ब्याजमा बृद्धि हुँदा संकेत नं. १२०.४.४ लाई डेबिट गरी संकेत नं ६०.२.३ लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१२०.४.५	अन्य चालू सम्पत्ति	माथि उल्लेखित शिर्षकमा नपरेका अन्य चालु सम्पत्तिलाई यस शिर्षकमा देखाईन्छ ।	उक्त सम्पत्ति रेकर्ड गर्दा संकेत नं. १२०.४.५ डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१३०	स्थिर सम्पत्ति	स्थिर सम्पत्ति यस्ता भौतिक सम्पत्ति हुन जुन:	स्थिर सम्पत्ति खरिद/प्राप्ती/निर्माण हुँदा स्थिर सम्पत्तिको सम्बन्धित संकेत नं.	डेबिट

		<p>क) उत्पादन वा वस्तु तथा सेवा प्रदान गर्न, भाडामा दिन वा प्रशासनिक उद्देश्यका लागि राखिएको हुन्छ ।</p> <p>ख) एक वर्ष भन्दा बढी प्रयोग गर्ने अपेक्षा गरिएको हुन्छ ।</p>	<p>डेबिट गर्नुपर्दछ र स्थिर सम्पति बिक्री हुँदा वा घट्दा वा अवमूल्यन हुँदा उक्त संकेत नं. क्रेडिट गर्नुपर्दछ । त्यस्तै त्यस्ता सम्पतिसँग सम्बन्धित खर्चहरू डेबिट गर्नुपर्छ भने सम्पतिमा हासकट्टी हुँदा क्रेडीट गर्नुपर्दछ ।</p>	
१३०.१	भौतिक सम्पति	यस अन्तर्गत निम्न सम्पतिहरू पर्दछन् ।		डेबिट
१३०.१.१	जमिन	जमिन भन्नाले मुख्य उद्देश्यका लागि जमिन प्राप्ती गर्दा लाग्ने लगत र त्यससँग सम्बन्धित अन्य खर्चहरू भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.२	जमिन सुधार (Land Improvement)	जमिन सुधार भन्नाले जमिन प्राप्ति पछि गरिएको सुधार खर्च जस्तै- तारबार, सडक निर्माण, पहिरो नियन्त्रण इत्यादि भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.३	भवन र सुधार	भवन र सुधार भन्नाले भवनको प्राप्ती/निर्माण लागत र स्वामित्वमा रहेको जमिन र मुख्य सञ्चालनका लागि हुने सुधार खर्च भन्ने बुझिन्छ । भवनको आयु बृद्धि गर्ने मर्मत तथा सुधार खर्चलाई पूँजीगत लागत मानिनेछ । लेखा/रिपोर्ट अवधिको अन्त्यमा सम्पतिलाई उचित मूल्यमा (Fair value) देखाइन्छ ।		डेबिट
१३०.१.४	पट्टामा भवन	पट्टामा भवन भन्नाले पट्टामा निर्माण गरिएको नयाँ भवन भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट

१३०.१.५	वित्तीय पट्टामा स्थिर सम्पति	वित्तीय पट्टामा स्थिर सम्पति भन्नाले पट्टामा लिएको सम्पतिको उचित तथा वर्तमान मूल्यमा मापन गरिएको मूल्य भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.६	फर्निचर, फिक्चर र उपकरण	फर्निचर, फिक्चर र उपकरण भन्नाले चल (फर्निचर), अचल (फिक्चर) सम्पति र सामान्य व्यापारिक कारोवारमा प्रयोग हुन कार्यालय/ उत्पादन/स्टोर उपकरण जस्तै- कुर्ची, टेबल, क्याबिन, कम्प्युटर, र यिनीहरु प्राप्ती गर्दा देखि प्रयोगका लागि तयार हुँदासम्म हुने अन्य सम्बन्धित खर्च भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.७	मेसिनरी, औजार र उपकरण	मेसिनरी, औजार र उपकरण भन्नाले स्वामित्वमा रहेको र वस्तु उत्पादन, सेवा प्रधान र मर्मत कार्यमा प्रयोग हुने मेसिनरी, औजार र उपकरणको लागत भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.८	कार्यालय उपकरण	कार्यालय उपकरण भन्नाले सहकारी कार्यालयमा प्रयोग हुने औजार, उपकरण भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.१.९	अन्य स्थिर सम्पति	अन्य स्थिर सम्पति भन्नाले माथिको सूचीमा नपरेका स्थिर सम्पति भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.२	अदृश्य सम्पति	यस अन्तर्गत पहिचान गर्न सकिने तर भौतिक अस्तित्व नभएका भविष्यमा आर्थिक फाइदाको आशा गर्न सकिने गैरमौद्रिक सम्पति पर्दछन् ।		डेबिट
१३०.२.१	व्यापारिक चिन्ह	यस अन्तर्गत कुनै पहिचान योग्य चिन्ह, डिजाइन वा अभिव्यक्तिलाई बुझाउँछ		डेबिट

	(Trade mark)	जसले विशेष श्रोतका वस्तु तथा सेवालाई एक अलग पहिचान दिन्छ ।		
१३०.२.२	प्रतिलिपि अधिकार	यसले वस्तुको विशेष प्रयोग वा वितरण गर्ने अधिकार तथा लेखक वा कलाकारबाट प्राप्त सेवालाई बुझाउँछ।		डेबिट
१३०.२.३	पेटेंट	पेटेंट भन्नाले सरकारी अधिकारीले कुनै हक वा शिर्षकलाई संशोधन गरी कुनै अवधिका लागि विशेष अधिकार प्रयोग, कुनै आविष्कार वा निर्माणका लागि प्रयोग गर्न नसकिने गरी प्रदान गर्ने एक हद बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.२.४	सफ्टवेयर	सफ्टवेयर भन्नाले कम्प्युटरमा तथा अन्य विद्युतीय उपकरणमा प्रयोग हुने सफ्टवेयर बुझिन्छ ।		डेबिट
१३०.२.५	अन्य अदृश्य सम्पत्ति	यस अन्तर्गत संकेत नं १३०.२.१ देखि १३०.२.४ सम्ममा नपरेका अदृश्य सम्पत्तिहरू पर्दछन् ।		डेबिट
१३०.३	जैविक सम्पत्ति	जैविक सम्पत्ति भन्नाले सहकारीले संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जीवित पशु तथा वनस्पतिको लागतलाई बुझाउँछ ।	कुनै जैविक सम्पत्तिमा बृद्धि हुँदा संकेत नं १३०.३ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ भने उक्त सम्पत्ति घट्दा सोही संकेत नं लाई क्रेडिट गरिन्छ ।	डेबिट
१४०	अन्य दिर्घकालीन सम्पत्ति	यस अन्तर्गत निम्न दिर्घकालीन सम्पत्तिहरू पर्दछन् ।	त्यस्ता सम्पत्तिको बृद्धि हुदाँ यस शिर्षकको सम्बन्धित लेखा शिर्षक डेबिट गर्नुपर्दछ र सम्पत्ति घट्दा सोही लेखा शिर्षकलाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१४०.१	धरौटी	धरौटी भन्नाले सस्थाले एक वर्षभन्दा बढी समयको लागि धरौटीमा राखेको रकम भन्ने बुझिन्छ ।	धरौटी दिदाँ संकेत नं. १४०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ भने उक्त	डेबिट

			धरौटी फिर्ता आउँदा सोही संकेत नं. लाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।	
१४०.२	लिलाममा सकारेको सम्पत्ति	लिलाममा सकारेको सम्पत्ति भन्नाले संस्थाका ऋणीले समयमा ऋण चुक्ता नगरेको र संस्थाले लिलामी प्रकृत्यामा बिक्री नभएको सम्पत्ति बुझाउँछ ।	त्यस्ता सम्पत्ति सकार्दा संकेत नं. १४०.२ लाई डेबिट गरिन्छ ।	डेबिट
१४०.३	विविध सम्पत्ति	यस अन्तर्गत माथिको सुचीमा नपरेका सम्पत्तिहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०	खर्च	यस अन्तर्गत खरिद खर्च, प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष खर्चहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०.१	खरिद	खरिद भन्नाले सहकारी संस्थाले व्यवसाय गर्नका लागि खरिद गरेको सामान भन्ने बुझिन्छ ।	कुनै पनि सहकारी संस्थाले व्यवसायिक उद्देश्यका लागि सामान खरिद गर्दा संकेत नं. १५०.१ लाई डेबिट गर्नुपर्दछ ।	डेबिट
१५०.२	प्रत्यक्ष खर्च	प्रत्यक्ष खर्च भन्नाले सहकारी संस्थाको प्रत्यक्ष रुपमा वस्तु उत्पादन तथा सेवा प्रदानसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण खर्चहरु बुझिन्छ ।	यस किसिमका खर्चलाई सम्बन्धित संकेत नं अन्तर्गत डेबिट गर्नुपर्दछ । चालु आ.व वर्षका खर्चलाई मात्र यस अन्तर्गत लेखा राखिन्छ भने बाँकी भागको खर्चलाई चालु सम्पत्तिको रुपमा संकेत नं १२०.४.२ अन्तर्गत देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.२.१	ढुवानी	यस अन्तर्गत वस्तु तथा सामानको खरिद गरेको ठाउँ देखि भण्डारणको ठाउँ सम्म ढुवानी गर्दाको खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.२.२	प्रत्यक्ष ज्याला	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले गरेको प्रत्यक्ष रुपमा वस्तु उत्पादन तथा सेवा प्रदानसँग सम्बन्धित हुने सम्पूर्ण ज्याला खर्चहरु पर्दछन् ।		डेबिट

१५०.२.३	कारखाना सिरोभार	यस अन्तर्गत वस्तु उत्पादनमा लागेका दुवानी तथा प्रत्यक्ष ज्याला बाहेकका अन्य सम्पूर्ण खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.२.४	मालशेष नोकसान	मालशेष नोकसान भन्नाले चुहावट, विच्छेद तथा लेखा हिसाब खाता र गणनामा आएको भिन्नताको कारणले मालशेषमा भएको गिरावट भन्ने बुझिन्छ ।		डेबिट
१५०.२.५	अन्य प्रत्यक्ष खर्च	यस अन्तर्गत माथि नसमेटेका अन्य सबै प्रत्यक्ष खर्चहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०.३	अप्रत्यक्ष खर्च	अप्रत्यक्ष खर्च भन्नाले प्रत्यक्ष खर्च बाहेकका सबै खर्चहरु भन्ने बुझिन्छ । यस अन्तर्गत निम्न खर्चहरु पर्दछन्ः १५०.३.१ प्रशासनिक खर्च १५०.३.२ वित्तीय लागत खर्च १५०.३.३ जोखिम व्यवस्था खर्च	यस किसिमका खर्चलाई सम्बन्धित संकेत नं अन्तर्गत डेबिट गर्नुपर्दछ । चालु आ.व वर्षका खर्चलाई मात्र यस अन्तर्गत लेखा राखिन्छ भने बाँकी भागको खर्चलाई चालु सम्पतिको रूपमा संकेत नं. १२०.४.२ अन्तर्गत देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१	प्रशासनिक खर्च	यस अन्तर्गत निम्न खर्चहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०.३.१ .१	कर्मचारी खर्च	यस अन्तर्गत कर्मचारीको लागि गरीने निम्न खर्चहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०.३.१ .१.१	तलब र ज्याला	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले नियमित कर्मचारी तथा करार कर्मचारीलाई तलब, ज्याला तथा अन्य भत्ताका रूपमा भुक्तानी गरिएको रकमलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१.२	कर्मचारी भत्ता	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई प्रदान गर्ने भत्ता पर्दछ ।		डेबिट

१५०.3.1 .1.3	कर्मचारी बीमा	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीको बीमा गरे बापत प्रदान गर्ने बीमा खर्च पर्दछ ।		डेबिट
१५०.3.1 .1.4	कर्मचारी हितकोष	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई कर्मचारी हितको लागि भुक्तानी गरेको रकमलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.3.1 .1.५	पोशाक खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई पोशाक खर्च बापत उपलब्ध गराएको रकमलाई देखाइन्छ।		डेबिट
१५०.3.1 .1.६	औषधि उपचार खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई औषधि उपचार खर्च बापत उपलब्ध गराएको रकमलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.3.1 .1.७	पेन्सन तथा उपदान व्यवस्था खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई भविष्यमा प्रदान गर्नुपर्ने पेन्सन तथा उपदान रकमको व्यवस्थालाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.3.1 .1.८	कर्मचारीलाई अन्य सुविधा तथा व्यवस्था	यसअन्तर्गत सहकारी संस्थाले कर्मचारीलाई प्रदान गर्नुपर्ने अन्य सुविधा तथा व्यवस्थालाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.3.1 .२	पानी, बिजुली तथा सरसफाइ	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले व्यवसाय संचालनको अवधिमा पानी, बिजुली तथा सरसफाइमा खर्च गरेको रकमलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.3.1 .३	बैंक शुल्क	यस अन्तर्गत बैंक शुल्क तथा अन्य अरु किसिमका शुल्कहरु पर्दछन् ।		डेबिट
१५०.3.1 .४	मसलन्द तथा छपाई	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले व्यवसाय सञ्चालनको अवधिमा		डेबिट

		मसलन्द तथा छपाईमा खर्च गरेको रकमलाई देखाइन्छ ।	
१५०.३.१ .५	सूचना तथा संचार खर्च	यस अन्तर्गत कूरियर, टेलिफोन, मोबाईल फोन, ईन्टरनेट तथा अन्य संचारका माध्यमहरुमा गरिएको खर्चलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .६	भाडा खर्च	यस अन्तर्गत सम्झौताका आधारमा तिरेको भाडालाई (कार्यालय भाडा, गोदाम भाडा तथा अन्य भाडा) देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .७	लेखापरीक्षण शुल्क	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले लेखा परिक्षण बापत लेखापरीक्षकलाई बुझाएको रकमलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .८	लेखापरीक्षण खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले लेखा परीक्षण गराउँदा लागेको खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .९	व्यवसायिक परामर्श शुल्क	यस अन्तर्गत कुनै विशेष उद्देश्यका लागि संस्थाद्वारा नियुक्त गरिएको विशेषज्ञ तथा परामर्शदातालाई तिरेको शुल्कलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .१०	मर्मत तथा संभार	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले स्थिर सम्पत्तिको मर्मत तथा संभारका लागि गरेको खर्चलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .११	ईन्धन खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले आफ्ना वाहन (vehicle) तथा दैनिक आय संचालनका लागि पेट्रोल तथा ईन्धनका रुपमा गरेको खर्चलाई देखाइन्छ ।	डेबिट
१५०.३.१ .१२	बीमा प्रीमियम खर्च	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले बीमा प्रीमियमको रुपमा गरेको खर्चलाई देखाइन्छ ।	डेबिट

१५०.३.१ .१३	बैठक भत्ता	यस अन्तर्गत बैठकमा उपस्थित बोर्डको निर्देशक, लेखा समितिको सदस्य तथा विधानमा उल्लेखित सदस्यलाई तिरेको भत्तालाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१४	जरिवाना	यस अन्तर्गत सहकारी संस्थाले कुनै विभाग, प्राधिकरण वा अन्य कुनै पक्षलाई जरिवाना तथा दण्डको रूपमा तिरेको रकमलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१५	दर्ता, नविकरण तथा अन्य कर	यस अन्तर्गत सरकारी कार्यालय तथा विभागलाई बुझाईने कर, शुल्क र अन्य चार्जलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१६	प्रशिक्षण र गोष्ठी खर्च	यस अन्तर्गत पदाधिकारी, सञ्चालक, कर्मचारी र सदस्यले भाग लिने प्रशिक्षण र गोष्ठीसँग सम्बन्धित खर्चहरूलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१७	अनुसन्धान तथा विकास खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले गर्ने अनुसन्धान तथा विकास सम्बन्धी खर्चहरूलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१८	सम्मान तथा पुरस्कार खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले गर्ने सम्मान तथा पुरस्कार सम्बन्धि खर्चहरूलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .१९	साधारण सभा तथा विस्तारित मञ्च खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले साधारण सभा तथा विस्तारित मञ्चसम्बन्धी गरेका खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२०	विपत व्यवस्थापन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाको विपत व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट

१५०.३.१ .२१	उत्सव तथा प्रोत्साहन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले उत्सवको समयमा गर्ने खर्चहरु तथा प्रोत्साहन खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२२	अध्ययन तथा अवलोकन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले गर्ने अध्ययन अवलोकन सम्बन्धी खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२३	सुरक्षा खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले गर्ने सुरक्षा सम्बन्धी खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२४	अतिथि सत्कार खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले अतिथिको स्वागत-सत्कार गर्ने क्रममा गरेका सम्पूर्ण खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२५	अपलेखन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले गरेको अपलेखन सम्बन्धी खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२६	बजारीकरण तथा प्रवर्द्धन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले आफ्नो वस्तु तथा सेवाको बजारीकरण तथा अन्य प्रवर्द्धन सम्बन्धि गरेको खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२७	यातायात तथा दैनिक भ्रमण भत्ता	यस अन्तर्गत संस्थाको यातायात तथा दैनिक भ्रमण भत्ता सम्बन्धी खर्चहरुलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२८	ऋण प्रक्रियागत खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले ऋण लिँदा लाग्ने प्रक्रियागत खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .२९	हास खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले स्थिर सम्पत्तिमा चार्ज गर्ने हास खर्चलाई देखाइन्छ ।		डेबिट
१५०.३.१ .३०	अवमुल्यन खर्च	यस अन्तर्गत संस्थाले सम्पत्तिमा गरेको अवमुल्यनलाई देखाइन्छ ।		डेबिट

			रुपमा संकेत नं ६०.२.४ अन्तर्गत देखाईन्छ । तर ब्याज आम्दानीलाई नगद आधारमा लेखा राख्नुपर्दछ ।	
१६०.१	वित्तीय लगानीबाट आम्दानी	यस अन्तर्गत संस्थाले वित्तीय क्षेत्रमा गरेको लगानीबाट प्राप्त गरेको आम्दानी पर्दछ । १६०.१.१ शेयर लगानीबाट आम्दानी १६०.१.२ बचतमा लगानी आम्दानी १६०.१.३ मुद्दती हिसाब खाता आम्दानी १६०.१.४ सेक्युरिटीमा लगानी आम्दानी १६०.१.५अन्य क्षेत्रमा लगानी आम्दानी		क्रेडिट
१६०.२	गैरवित्तीय लगानी	यस अन्तर्गत संस्थाले वित्तीय क्षेत्र बाहेकका अन्य क्षेत्रमा गरेको लगानीबाट प्राप्त गरेको आम्दानी पर्दछ । १६०.२.१ घर/जग्गामा ऋण लगानीबाट आम्दानी १६०.२.२ हायरपर्चेज ऋण लगानीबाट आम्दानी १६०.२.३ अन्य आम्दानी		क्रेडिट
१६०.३	ऋण लगानीबाट आम्दानी	यस अन्तर्गत संस्थाले निम्न क्षेत्रमा गरेको ऋण लगानीबाट प्राप्त आम्दानी पर्दछ । १६०.३.१ कृषि क्षेत्रमा लगानीबाट आम्दानी १६०.३.२ उद्योगमा लगानीबाट आम्दानी १६०.३.३ अन्य क्षेत्रमा लगानीबाट आम्दानी		क्रेडिट
१६०.४	सेवा सञ्चालनबाट आम्दानी	सेवा सञ्चालनबाट आम्दानी भन्नाले सेवा परिचालनबाट प्राप्त सबै आय बुझिन्छ ।		क्रेडिट

१६०.५	विक्रीबाट आम्दानी	यस अन्तर्गत संस्थाले सामान विक्री गरेवापत वा सेवा प्रदान गरेवापत प्राप्त भएको वा प्राप्त हुन बाँकी रकम पर्दछ ।		क्रेडिट
१६०.६	अन्य आम्दानी	यस अन्तर्गत निम्न आम्दानी पर्दछ । १६०.६.१ प्रवेश शुल्क १६०.६.२ छुट तथा कमिशन १६०.६.३ आर्जित कुल नाफा		क्रेडिट
१६०.७	ऋण जोखिम व्यवस्थाबाट आम्दानी			क्रेडिट

नोट: सहकारी संघ/संस्थाले क्रमभंगता नगरीकन माथिउल्लेखित एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरणमा थप गर्न सक्नेछन तर यसरी थापिने संकेत र बर्गीकरण सामन्य लेखाको आधारभूत सिद्धान्त अनुरूप हुनुपर्ने छ ।